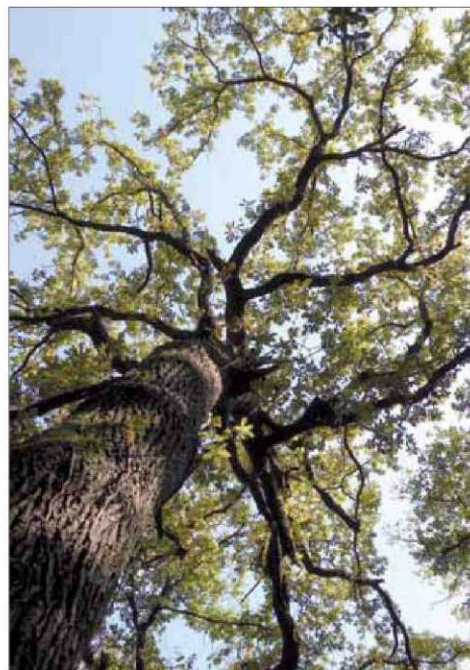

MEDI AMBIENT

La fageda del Retaule, al Montsià (esquerra), i el bosc de la Font Groga, a la serra de Collserola, són dos dels boscos destacats en el nou inventari ■ CREA

Un inventari detalla els 292 millors boscos de Catalunya

■ El projecte pioner a escala europea pretén facilitar la gestió adequada de les àrees arbrades més valuoses del país ■ Les comarques gironines, l'alt Pirineu i l'Aran, les zones amb més riquesa

Joaquim Elcacho
BARCELONA

Catalunya té com a mínim 292 boscos de gran valor paisatgístic i ambiental, unes 3.200 hectàrees arbrades que cal gestionar de manera singular i acurada, segons l'*Inventari de boscos singulars de Catalunya* coordinat pel Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) en col·laboració amb el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural.

El projecte presentat ahir a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans es va posar en marxa fa quatre anys amb l'objectiu de disposar d'un catàleg dels boscos més significatius del país per la seva biodiversitat, maduresa (baixa intervenció humana en un llarg període de temps), producció de fusta o valor social, recreatiu i cultural. Els experts destaquen que tots els boscos considerats singulars són boscos vells, de més d'un centenar d'anys, "de manera que la

Les xifres

3.262

boscos van ser proposats en el procés participatiu per formar part de l'inventari de boscos singulars.

3.200

hectàrees, és a dir, un 0,3% de la superfície arbrada del país, estan ocupades pels 292 boscos singulars inventariats.

27

espècies d'arbres han estat considerades en el nou inventari; el pi roig, l'alzina i el faig en són les més habituals.

Un avet de 509 anys d'edat a la falda dels Encantats

El Clot dels Bous, al peu dels Encantats (parc nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici), és un dels boscos singulars destacats per l'inventari del CREA. En aquesta avetosa situada a uns 2.000 metres d'altitud s'ha trobat l'arbre més antic dels estudiats en l'inventari, un avet que com a mínim té 509 anys.

En l'àmbit metropolità de

Barcelona s'han catalogat 32 boscos singulars; amb el bosc de la Font Groga, a Collserola, com a exemple.

Les comarques gironines inclouen 78 boscos singulars, destacant "fagedes monumentals com les del paratge de Sant Aniol, alzinars de gran valor social i antigues deveses de roures que destaquen pels seus peus majestuosos", destaca el CREA.

A l'àmbit de Ponent s'inclouen 13 boscos singulars (amb la Mitjana de Lleida com a exemple). Al Camp de Tarragona es localitzen 17 boscos més (destacant la pedrera del Mèdol). Les comarques centrals tenen 56 boscos singulars i a les Terres de l'Ebre se sumen 24 boscos singulars més, amb la fageda del Retaule, com a exemple més destacable.

seva pèrdua no es recuperaria fins passats centenars d'anys".

En la selecció dels boscos del nou inventari s'han tingut en consideració les referències bibliogràfi-

ques, els agents locals i un procés participatiu que va oferir un total de 3.262 propostes inicials.

Marc Gràcia, Jordi Vayreda i Lluís Comas, investigadors del CREA res-

ponsables del projecte, expliquen que el llarg procés de selecció ha tingut en consideració els boscos de totes les comarques de Catalunya i se n'ha observat la rellevància a escala lo-

cal, de vegueria i de país.

La selecció final inclou des de petits boscos com una petita boxeada del Berguedà, que no arriba a mitja hectàrea, fins a la gran avetosa de Riu de Cerdanya, que ocupa un total de 120 hectàrees.

Els experts han considerat boscos d'una trentena d'espècies diferents, tot i que el pi roig, l'alzina i el faig són les espècies que formen més boscos singulars arreu del país.

Comarques afavorides

Per àrees territorials, les comarques gironines, l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran concentren la quantitat més elevada de boscos singulars, amb un 60% de les zones incloses en el nou inventari.

Més del 40% dels boscos singulars es troben en espais protegits, com el parc nacional d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici o els parcs naturals del Montseny, Collserola, els Ports, l'Albera o la zona volcànica de la Garrotxa, detallen els experts del CREA. ■

Inventari forestal

Catalunya atresora uns 300 boscos d'elit

Totes les comarques reuneixen espais singulars, però domina el Pirineu

ANTONIO MADRIDEJOS
BARCELONA

Non s3n necessàriament els millors ni els més bonics, però tenen alguna cosa que els fa únics, originals, fins al punt que prescindir-ne seria una pèrdua de valor incalculable: es tracta dels 292 boscos que conformen el primer inventari de boscos singulars de Catalunya. Aquest treball mostra un domini dels espais forestals del Pirineu, amb preponderància de les pinedes de pi roig, les fagedes i les avetoses, però no exclou cap comarca ni cap espècie per-

conservaci3 i una ajuda per als gestors del bosc», va explicar ahir Gràcia durant unes jornades celebrades a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). «Fins ara, amb l'excepci3 d'àrees molt petites, no existia a Europa cap catàleg d'aquesta mena», va afegir. En essència, els investigadors han calculat mitjançant models informàtics que si un bosc singular es perdés passarien més de 100 anys fins que la zona en qüestió es pogués recuperar.

El procés de selecci3 es va fer partint de 3.262 propostes obtingudes a partir de la bibliografia existent, de la consulta de fotografies aèries en diferents èpoques i, essencialment, del treball de camp de voluntaris i de tècnics i agents rurals de la Generalitat (360 persones). Després, els investigadors en van fer la selecci3.

Per determinar-ne la singularitat es van escollir quatre valors que es poden repetir en un mateix bosc: biodiversitat en flora i fauna (tant en nombre d'espècies com en raresa), maduresa o estat de conservaci3 (baixa intervenci3 humana), aprofitament silvícola (interès econ3mic) i valor social o recreatiu. Aquests quatre valors estan íntimament relacionats amb l'edat, per la qual cosa una bona part dels boscos seleccionats tenen més de 100 anys.

EXEMPLES DESTACATS// Gràcia i Comas, que juntament amb Jordi Vayreda s3n els responsables d'aquest projecte, recalquen que s'ha fet un esforç per incloure-hi exemples de totes les comarques per la seva rellevància relativa a escala local. El catàleg inclou boscos molt famosos de caràcter públic o parcialment públic, com la Font Groga (Collserola), la fageda de Grevolosa (Osona), la roureda del Ricard (Salarsa, Ripollès), les pi-

LA MITJANA DE LLEIDA BOSC DE RIBERA (20 HECTÀREES)

A la mateixa ciutat de Lleida, gràcies a la vitalitat del Segre, sorgeix un espai en què abunden els pollancre, els saúcs, els freixes i els verns. Els autors ho consideren un model de gesti3 sostenible, compatible amb les visites.

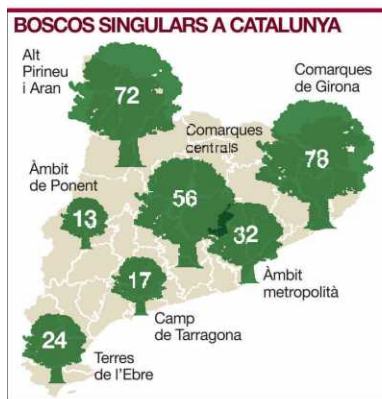
EL RETAULE BOSC DE FAJOS (10,5 HECTÀREES)

El tret més rellevant d'aquest bosc del Montsià, incl3s al parc natural dels Ports, és que es tracta de la fageda més meridional d'Espanya. Hi ha arbres de fins a 22 metres d'altura i de més de 200 anys.

EL RICARD (SALARSA) BOSC DE ROURES (26,6 HECTÀREES)

Com destaca l'inventari, aquesta roureda del Ripollès és una de les més espectaculars de Catalunya, amb alguns peus molt gruixuts que superen els 250 anys. Ben gestionada des d'un punt de vista de l'explotaci3 forestal.

què justament aquest és l'esperit del treball.

«Un bosc és singular no només perquè està menys alterat, sinó també perquè té un aprofitament destacat», posa com a exemple Lluís Comas, un dels coordinadors d'aquest estudi. «A més a més, el seu valor també depèn de la comparaci3 amb la resta de la zona en què es troba», afegeix el seu col·lega Marc Gràcia. Tots dos s3n científics del CREA-F, centre d'investigaci3 forestal situat al campus universitari de Bellterra.

El treball del CREA-F, impulsat per la Generalitat, confia a convertir-se en un «referent en matèria de

nedes de pinassa dels Ports, l'ave-
tosa de Gerard de Sorpe (a prop
d'Aigüestortes), les pinedes de la
Punta de la Mora (Tarragona) i els
aurons de Montpeller de l'Albera
(Alt Empordà), però molts altres
s3n privats i se n'ha omès el nom
expressament, reconeix Comas.
De fet, el 60% dels boscos seleccio-
nats no tenen cap tipus de protec-
ci3n. El bosc singular m3s gran és
una avetosa de Riu de Cerdanya
que ocupa 120 hectàrees, però
una bona part tenen menys de
cinc hectàrees.

PER ESPÈCIES // S'han considerat
boscos de m3s de 27 espècies, tot i
que el pi roig i l'alzina s3n les que
es repeteixen m3s. El pi blanc,
tan habitual actualment en els
ambients litorals, amb prou fei-
nes hi surt representat, tot i que
Comas insisteix que no solen ser
boscos madurs perquè es tracta
d'una espècie molt afectada pel
foc. En canvi, per la seva singula-
ritat o escassetat, s'han escollit di-

El 60% dels boscos seleccionats no tenen cap mena de protecci3n

verses espècies que rarament for-
men boscos (boixos, servers, sal-
zes i teixos).

Els 292 boscos que han estat
inventariats sumen 3.200 hectà-
rees, xifra que suposa un escàs
0,3% de la superfície arbrada de
Catalunya. En qualsevol cas, ai-
x3n és el que té menys importàn-
cia: els boscos ocupen un 35,5%
del territori català, però molts
d'aquests encara s3n joves i pre-
senten una densitat que encara
és excessiva. «Per tant, s3n espais
que s'han de gestionar adequada-
ment perquè puguin donar res-
posta a la gran diversitat de ne-
cessitats econòmiques, socials o
ambientals que exigeix la socie-
tat», conclouen els científics del
CREAF Comas i Gracia. ≡

RECURSOS FORESTALS

Els millors boscos de Catalunya

Un grup de científics han inventariat 292 boscos singulars a Catalunya. En alguns hi ha avets i pins de més de 500 anys, en d'altres s'hi troben espècies úniques

Inventari de Boscos Singulars de Catalunya

Font: CREAM / Gràfic: ARA

Un grup de científics han identificat 292 boscos singulars, cada un per motius ben diversos. La meitat pertanyen a propietaris privats. L'estudi reflecteix la necessitat de replantejar la gestió forestal.

MÒNICA L. FERRADO

N'hi diuen l'arbre pare. És un gran faig amb espectaculars arrels que dibuixen un entramat de nusos i que té aproximadament uns 200 anys. Viu a la fageda del Retaule, al Parc Natural dels Ports, al Montsià, envoltat de grèvol i de teix. Forma part d'aquest bosc singular per la seva maduresa, on també viuen altres arbres de grans dimensions, de fins a 22 metres d'alçària.

És un dels 292 espais que formen part de l'inventari de boscos singulars de Catalunya que acaba de presentar el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF). "De singularitats en tenim moltes", explica Marc Gràcia, investigador d'aquest centre.

Participació de tots els implicats

El CREAM va iniciar l'estudi amb una crida a tots els agents socials, des de pagesos fins a excursionistes, i a l'administració perquè proposessin espais que, segons el seu coneixement, creien que podien formar part d'aquest inventari. "Vam rebre més de 3.000 propostes", explica Lluís Comas, investigador del CREAM. Entre totes, van anar descartant-ne. Els investigadors van comparar dades actuals amb imatges aèries de l'any 1957 i altres inventaris

forestals per a saber si el bosc proposat presentava o no indicis de poder ser singular. En total, "dues tercers parts dels boscos singulars han estat explorats a iniciativa de la gent, però n'hi ha un 20% que no s'havien detectat i els hem trobat nosaltres, explorant ortoimatges", aclareix Comas.

A partir d'aquesta primera selecció, "es van visitar 796 boscos, dels quals es van estudiar els valors de maduresa, d'ús social, conservació i biodiversitat", explica Comas. Al final, en van quedar els 292 que suposen un 0,3% de la superfície arbrada de Catalunya. "Són boscos grans i boscos petits, amb diferents valors per conservar", diuen els investigadors. La seva superfície mitjana és de 10 hectàrees. El bosc singular més gran a escala de país és una avetosa de Riu de Cerdanya, que ocupa un total de 120 hectàrees, i el més petit és una boixeda del Berguedà, que no arriba a mitja hectàrea.

Diversitat i conservació

S'han considerat boscos de més de 27 espècies d'arbres diferents. Predomina el pi roig (ocupen un 20% dels boscos singulars). El segueix l'alzina i el faig. Altres boscos singulars ho són, precisament, perquè estan formats per espècies que habitualment no formen boscos. L'inventari recull alguna salzedà, boixedes, i boscos de moixera i d'auró negre, entre d'altres. Destaquen també sis boscos de teix. Pel que fa al territori, a les comarques gironines, l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran es concentren el 60% del total. La meitat són de propietat pública i la

resta pertanyen a propietaris privats. Un 40% són en espais protegits.

Cada un d'aquests boscos és singular per diferents motius. La meitat són boscos madurs, amb més de dos segles. "No són un recurs renovable a la nostra escala, si els perdem trigarem molt de temps a recuperar-los", diu Gràcia.

L'Alt Pirineu i Aran conté els boscos singulars més extensos, la majoria al Parc Natural de l'Alt Pirineu, i els més antics. Predominen les pinedes i les avetoses més madures de Catalunya, amb avets de més de 500 anys. És el cas del Clot dels Bous, al peu dels Encantats, on s'han comptat 3.000 avets que hi donen aspecte de bosc encantat. El més vell de tots té 509 anys.

Pinedes

Els arbres més abundants són els pins, un 20% del total, seguits per l'alzina i el faig

Marc Gràcia també s'esforça en deixar clar que no són els únics que reuneixen les requisits per ser singulars. N'hi ha que poden ser-ho per les espècies que allotgen. I també per la seva situació malgrat la proximitat a la ciutat.

Per exemple, a l'àmbit metropolità de Barcelona hi ha un total de 32 boscos singulars. Destaquen les fagedes del Parc Natural del Montseny, els alzinars del Parc Natural de Montserrat, les pinedes de pi blanc del Parc Natural de Sant Llorenç de Munt i rouredes

singulars del Parc Natural de la Serra de Collserola, com per exemple la que hi ha a la font Gropa. En poc més d'una hectàrea i mitja es concentren més de 200 exemplars, amb alçades que arriben als 22 metres. El més vell té 103 anys. Antigament, s'explotava la fusta, però aquesta activitat es va abandonar i van tornar a créixer aquestes espècies i d'altres.

A les Terres de l'Ebre és on menys boscos singulars es troben, ja que històricament ha estat molt castigada pels incendis.

Repensar la gestió forestal

Els investigadors han manifestat la necessitat que les dades es tradueixin en polítiques de gestió forestal. Un dels problemes que més preocupa és l'abandonament de l'explotació dels boscos i de moltes zones de cultiu. Això ha fet que les masses boscoses guanyin terreny fins a ocupar un 35,5% del territori. Sense els animals que pasturaven i els que recollien la llenya, la massa forestal augmenta el risc d'incendis.

Els agricultors i els ramaders han estat, tradicionalment, considerats els *jardiniers* del bosc, ja que a través de les seves activitats els han mantingut en equilibri. Una altra peça clau són els propietaris privats, que tenen la meitat d'aquests boscos. El programa Salvans, a Girona, fa acords de custòdia amb propietaris forestals per conservar rodals amb valors rellevants. ■

ELS MÉS VELL
El faig de la fageda del Retaule té més de 200 anys, 25 metres d'alçària i 4 de perímetre. A prop hi ha un pi de 33 metres d'alçària i 4,8 de perímetre. CREA F

Catalunya presenta l'inventari dels seus boscos més singulars

L'Inventari recull un total de 292 boscos repartits pel territori que presenten uns valors únics que s'han de gestionar. Ocupen el 0'3% de la superfície arbrada de Catalunya

Les taques vermelloses corresponen a la localització dels boscos singulars al la zona del Solsonès i properes.jpg Foto: CREAM

Són madurs els boscos que ens envolten? Conserven bons índexs de biodiversitat? Quin és el bosc de referència cap al que hem d'orientar la gestió forestal? Coneixem els màxims de producció i qualitat als que pot arribar un bosc productiu?

Fins ara, no existien dades per respondre totes aquestes preguntes. A Catalunya, igual que a la resta de països europeus, no es disposava de cap referent a nivell de boscos que pogués marcar uns objectius de futur en la matèria. Aquesta ha estat la raó de ser de l'Inventari de Boscos Singulars de Catalunya, un catàleg amb 292 boscos, els millors del territori català, a escala local i de país, que servirà per replantejar les estratègies de manteniment i millora dels nostres espais forestals i ser un referent per als gestors del bosc. El projecte, presentat avui a l'Institut d'Estudis Catalans és pioner a Europa i ha estat impulsat per la Generalitat de Catalunya i coordinat pel CREAM.

Una dotzena d'aquests boscos singulars es troben al Solsonès

Després de quatre anys de recerca i un treball de camp intens, s'han inclòs a l'Inventari un total de 292 boscos singulars que representen els diferents usos i valors del bosc en cada zona. Tots ells ocupen unes 3200 hectàrees, un 0,3% del total de superfície arbrada del país. Tot i això, el procés participatiu que es va dur a terme per tal de trobar i seleccionar els boscos va comptar amb 3262 propostes inicials. Quines han estat les claus per considerar un bosc com a singular?

Primer de tot, en Marc Gràcia, en Jordi Vayreda i en Lluís Comas, investigadors del CREAM responsables del projecte, recalquen que s'ha fet un esforç per inventariar boscos singulars a totes les comarques de Catalunya, cada un d'ells amb una rellevància relativa a nivell local, de vegueria o de país. Boscos grans i boscos petits amb diferents valors a conservar. Així, el bosc singular més gran a escala de país ha estat una avetosa de Riu de Cerdanya, que ocupa un total de 120 hectàrees, i el bosc singular més petit una boixeda del Berguedà, que no arriba a la mitja hectàrea d'extensió. S'han considerat boscos de més de 27 espècies d'arbres diferents, però, el pi roig, l'alzina i el faig són les espècies que formen més boscos singulars arreu. Així mateix, altres boscos singulars els componen espècies que normalment no formen boscos. L'Inventari ha recollit alguna salzedà, boixedes, moixeres o boscos d'auró negre, entre altres. Destaquen també els sis boscos de teix inclosos al catàleg. El teix és una espècie protegida a la península i cal mantenir-ne els valors científics i de biodiversitat que aporten al territori.

A nivell de territori, les comarques gironines, l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran són les que presenten més boscos singulars. Totes elles concentren un 60% del total. Hi ha boscos de propietat privada, boscos públics i boscos protegits. De fet, l'Inventari posa en relleu la importància de les mesures de protecció dels nostres espais naturals. Més d'un 40% de tots els boscos singulars es troben en espais protegits, com el Parc Nacional d'Aigüestortes i l'Estany de Sant Maurici, els Parcs Naturals del Montseny, Collserola, els Ports, l'Albera i la Garrotxa, entre molts d'altres. Justament, el bosc de la Salada, al Solsonès, és el més singular de la Catalunya central.

Boscos de referència amb uns valors que cal conservar

Tots els boscos singulars presenten uns valors, lligats a l'edat, que li confereixen un interès

especial respecte als valors locals o globals. A més, aquests valors no poden ser aportats pels boscos de la zona, de manera que la seva pèrdua no es recuperaria fins passat centenars d'anys. Per a la determinació de la singularitat dels boscos s'han escollit quatre visions diferents segons els valors o interessos que tenen per a la societat:

- Biodiversitat: Boscos que destaquen de la resta per presentar una biodiversitat més elevada. S'inclouen també els boscos formats per espècies que rarament formen bosc a Catalunya i altres on hi trobem espècies de flora i fauna protegida.
- Maduresa: Boscos que han patit una baixa intervenció humana i que tenen un interès científic concret per les relacions complexes que es donen entre espècies.
- Silvícola/producció: Boscos on una gestió modèlica ha permès arribar a una producció d'alta qualitat, mostrant-nos la potencialitat productiva del bosc
- Social: Boscos amb un ús cultural, recreatiu o fins i tot educatiu important. Són boscos coneguts però que cal inventariar per valorar els riscos als que estan sotmesos.

Tots aquests valors estan íntimament relacionats amb l'edat, això vol dir que tots els boscos singulars són boscos vells, de més d'un centenar d'anys. Per aquest motiu, molts dels boscos singulars inventariats presentaven més d'un valor a preservar. Els resultats han estat els següents: 71% dels boscos singulars presenten valors de maduresa, el 13% en presenten de Biodiversitat, el 83% en presenten de Socials i el 36% de producció.

Una selecció de boscos participativa

El procés de selecció dels boscos dut a terme en el marc d'aquest projecte ha estat molt innovador i únic a Europa. S'han tingut en compte moltes fonts de cerca, com la informació bibliogràfica, els agents locals i els processos participatius, els inventaris forestals o les ortoimatges. Tot i això, sense dubte, les veus de les persones i experts en boscos han estat les fonts més eficaces a l'hora de localitzar els boscos singulars de l'Inventari. En total, més de la meitat dels boscos inclosos s'han trobat gràcies a aquesta font d'informació.

Segons els diferents valors proposats que podia tenir un bosc per esdevenir singular s'han tingut en compte les veus de diferents col·lectius. Quan els valors del bosc que es buscaven eren globals els experts generalment provenien del món acadèmic. D'altra banda, quan els valors del bosc eren locals, els experts eren els usuaris i col·lectius que utilitzen el bosc normalment. Així doncs, el procés contemplava, inevitablement, un component de participació important de tots els col·lectius relacionats amb el bosc.

Una eina de gestió estratègica per Catalunya

Catalunya és terra de boscos. Els darrers anys, l'abandó de l'explotació dels boscos i de moltes zones de cultiu han permès que les masses boscoses guanyessin terreny fins ocupar un 35,5% del total del territori català. Això, a priori, pot semblar una bona notícia, però el cert és que aquest boscos encara són molt joves i presenten molta densitat. Són per tant espais que s'han de gestionar adequadament per tal de que puguin donar resposta a la gran diversitat de necessitats econòmiques, socials o mediambientals que exigeix la societat. Disposar d'eines com la de l'Inventari de Boscos Singulars de Catalunya és quelcom estratègic per tal de poder donar respostes i propostes innovadores que facin compatibles els diferents usos i serveis dels boscos amb la seva conservació.

Bosc de la Salada Foto: CREA

L'elit dels boscos catalans

Catalunya ha catalogat els seus boscos singulars en una iniciativa pionera a Europa. L'inventari en recull un total de 292 amb valors únics i pretén ser una eina per a millorar-ne la gestió. La Generalitat, un cop feta la catalogació, hi proposa vies d'actuació

La fageda del retaule, el millor bosc de les Terres de l'Ebre Foto: CREAM

El bosc singular més gran de tot el Principat és una avetosa de Riu de Cerdanya, que ocupa un total de 120 hectàrees, i el més petit, una boixeda del Berguedà, que no arriba a mitja hectàrea d'extensió. Els boscos més exclusius (els que han obtingut la màxima puntuació a cada vegueria) són el bosc de la Font Groga, situat a la serra de Collserola; el de la Salada, al Solsonès, amb arbres de més de dos segles de vida que arriben a fer 33 metres d'alçada; i el del Mèdol, que es troba en una antiga pedrera d'on els romans van extreure la pedra per a construir Tàrraco. Aquest grup selecte continua amb l'avetosa del Clot dels Bous, situada al peu dels Encantats, a 2.000 metres d'altitud, on a més hi ha l'arbre més vell de tot l'inventari, un avet de 509 anys. A les terres de l'Ebre hi ha la fageda del Retaule, la més meridional de la península Ibèrica; i a les comarques gironines té la màxima puntuació una de les rouredes més espectaculars del país, situada a Salarsa, al terme de Camprodon, al Ripollès. En canvi, les terres de Ponent no són gaire riques en boscos. Tot amb tot, se'n destaca un, que és molt conegut pels habitants de la capital de la terra ferma: el bosc de la Mitjana de Lleida.

La compilació ha anat a càrrec dels tècnics del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) i el projecte va ser impulsat per l'anterior govern de la Generalitat. L'inventari s'ha dut a terme durant quatre anys amb la voluntat de respondre a preguntes clau sobre la qualitat dels boscos de Catalunya. L'anàlisi de la maduresa, la biodiversitat i la producció i la qualitat de les masses forestals servirà per a reorientar estratègies de manteniment i millora dels espais forestals del Principat i serà un referent per als gestors forestals. Els boscos ocupen el 35% del territori de Catalunya, i el 85% són privats. L'elit d'aquesta massa forestal, però, ocupa només el 0,3% de la superfície arbrada. L'edat ha estat el factor més important a l'hora de considerar un bosc com a singular, perquè els altres valors que s'han tingut en compte hi tenen relació. Aquests altres valors

són una biodiversitat elevada en flora i fauna (tant en nombre d'espècies com en raresa), maduresa o estat de conservació (que ha hagut de suportar una baixa intervenció humana), aprofitament silvícola (l'interès econòmic que pugui tenir) i valor cultural, recreatiu i educatiu. Totes les comarques reuneixen espais singulars, però en sobresurten les dels Pirineus.

Medi Natural en pren nota. Lluís Comas, un dels coordinadors del projecte, explica que «ara nosaltres passem el testimoni als gestors forestals perquè utilitzin aquesta informació». La Generalitat no ha trigat a recollir el testimoni i a través del director de Medi Natural, Josep Escorihuela, proposa tres vies d'actuació. La primera és aprofitar l'estudi per a treure més profit econòmic dels boscos. I en posa un exemple: «La fusta que genera el bosc de pi roig del Berguedà es podria utilitzar com a valor afegit.» La segona via és «compensar els propietaris de boscos singulars des d'un punt de vista històric, cultural o ecològic amb ajudes indirectes». Admet que «la crisi no permet d'abonar diners directament, però podríem donar-los prioritats a l'hora de rebre ajuts», i afegeix que «aquesta via es podria aplicar per exemple a la fageda del Retaule». Finalment, proposa de «tenir controlats els boscos situats al costat de ciutats molt poblades, com ho són els de Collserola, i que pertanyin a propietaris privats que no en tenen cura». L'objectiu d'aquesta mesura seria que, «si aquests propietaris demanen permís a l'administració per a talar-los, se'ls denegui automàticament».

Els tècnics del CREAM expliquen orgullosos que «és la primera vegada que s'ha fet un inventari d'aquesta mena a Europa. A Catalunya s'havia fet un inventari semblant, però sobre arbres monumentals», recorda Comas, que afegeix que «els experts ja sabíem quins boscos podien ser, però calia fer una compilació sistemàtica de tot el territori. És la primera vegada que es fa seguint un mètode estandaritzat». D'una altra banda, Comas assegura desconèixer si al País Valencià o a les Illes algú té intenció de fer un inventari similar, però creu que si s'arribés a fer «es podrien arribar a catalogar una gran quantitat de boscos singulars». Un altre dels coordinadors del projecte, Marc Gràcia, creu que «aniria bé que valencians i balears tinguessin també la referència dels seus millors boscos». El director del CREAM, Javier Retana, va més enllà i declara que «és molt interessant la metodologia que s'ha utilitzat per a fer que el nostre inventari sigui exportable a més zones perquè s'hi puguin fer estudis semblants. En el cas que valencians o balears volguessin fer-ne un, nosaltres els hi ajudaríem». El CREAM va escollir la seu de l'Institut d'Estudis Catalans a Barcelona per a presentar l'inventari.

El procés de selecció. Els 292 boscos inventariats sumen unes 3.200 hectàrees. Així i tot, el procés participatiu que es va dur a terme per tal de trobar i seleccionar els boscos va comptar amb 3.262 propostes inicials. Tots són boscos vells, de més d'un centenar d'anys, i molts presenten més d'un valor a preservar. Es tracta de boscos sovint coneguts però que ha calgut inventariar per a valorar els riscos a què resten sotmesos. Quant al territori, les comarques gironines, l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran són les que presenten més boscos singulars, i entre totes concentren un 60% del total. D'una altra banda, l'inventari posa en relleu la importància de les mesures de protecció dels espais naturals. Més d'un 40% de tots els boscos singulars es troben en espais protegits, com el parc nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici i els parcs naturals del Montseny, Collserola, els Ports, l'Albera i la zona volcànica de la Garrotxa, entre molts més.

Els tres coordinadors del projecte -Lluís Comas, Marc Gràcia i Jordi Vayreda- remarquen que s'ha fet un esforç per a inventariar boscos singulars a totes les comarques de Catalunya, «cada un amb una rellevància relativa a l'àmbit local, de vegueria o de país». Així, s'hi han inclòs boscos grans i petits amb diversos valors a conservar. Pel que fa a les espècies, s'han considerat boscos de més de 27 espècies d'arbres diferents, però el pi roig, l'alzina i el faig són les que formen més boscos singulars arreu. Així mateix, més boscos singulars els componen espècies que normalment no formen boscos. L'inventari ha recollit alguna salzeda, boixedes, moixeres o boscos d'auró negre, entre més. S'hi destaquen també sis boscos de teix, una espècie protegida a la península.

Per a triar i remenar. L'inventari és desglossat per vegueries, i s'hi poden trobar tota mena de

boscós. L'Àmbit Metropolità de Barcelona té un total de 32 boscós singulars i, malgrat la pressió humana que pateix el territori, s'hi troben els alzinars i les rouredes més ben conservades del litoral i prelitoral català. Aquest fet s'explica, entre més motius, perquè la proximitat amb la ciutat va fer que l'explotació d'aquests boscós s'abandonés molt més aviat que en unes altres contrades, cosa que va permetre que els boscós envellissin i es convertissin en madurs i interessants des del punt de vista dels experts. Les comarques del camp de Tarragona presenten boscós singulars de mida petita però de gran rellevància. En total, l'inventari en recull 17 i la majoria es concentren en paratges d'interès natural com el bosc de Poblet o el de les muntanyes de Prades. D'una altra banda, les comarques centrals ofereixen un bon nombre de boscós singulars. En total, n'hi ha inclosos 56 i la majoria tenen un valor social i de maduresa, són vells i compten amb arbres de grans dimensions.

Dins aquesta vegueria, el parc natural del Cadí en concentra alguns dels més extensos. També n'hi ha amb una història interessant, com unes pinedes espectaculars de pi negre del vessant sud del Cadí, que antigament s'havien explotat per a extreure'n resina. A l'altra punta del país, gairebé tots els boscós singulars de les Terres de l'Ebre es troben al parc natural del Ports, perquè la resta del territori de la vegueria ha estat històricament molt castigada pels incendis i no es troba gaire aforestada. Per aquest motiu, en suma només 24. Tot i això, compta amb uns boscós singulars d'unes extensions considerables. De les set vegueries catalanes, la de l'Alt Pirineu i Aran ocupa el segon lloc en nombre de boscós singulars de Catalunya. A l'inventari n'hi ha catalogats 71, que en total poblen més de 1.200 hectàrees de territori. La de l'Alt Pirineu i Aran ocupa el primer lloc en extensió, i de manera destacada, perquè l'espai que ocupa representa un 40% del total. A les comarques gironines s'han inventariat 78 boscós singulars, que ocupen 680 hectàrees de territori. I, finalment, les comarques de Ponent presenten unes característiques climatològiques tan extremes que fan difícil que s'hi desenvolupin boscós de qualitat. Tot amb tot, el treball en recull 13.

La participació prèvia. El procés de selecció es va fer a partir de 3.262 propostes extretes de la bibliografia existent, de la consulta de fotografies aèries en diverses èpoques i, essencialment, del treball de camp de voluntaris i de tècnics i agents rurals de la Generalitat, un total de 360 persones. Respecte a la metodologia utilitzada, Comas explica que, «per a delimitar un bosc i saber on comença i on acaba, han estat molt útils les fotografies aèries, però de vegades la foto enganya, a causa de la mala qualitat o del pendent del terreny, i per això ha estat essencial de fer després un treball de camp». A partir d'aquí, els investigadors van haver de fer una selecció. Els coordinadors asseguren, malgrat tot, que «les veus de les persones i experts en boscós han estat les fonts més eficaces a l'hora de localitzar els boscós singulars de l'inventari, de manera que més de la meitat dels boscós inclosos s'han trobat gràcies a aquesta font d'informació». Gràcia destaca especialment aquesta alta participació en el projecte, «tant de particulars com de personal de l'administració».

Una eina de gestió estratègica. Els darrers anys, l'abandonament de l'explotació dels boscós i de moltes zones de conreu han permès que les masses boscoses guanyessin terreny fins a ocupar el 35% del total del territori català. Això, «que a priori pot semblar una bona notícia», segons que expliquen des del CREA, «no ho és tant, perquè aquests boscós encara són molt joves i presenten molta densitat. Són, per tant, espais que s'han de gestionar adequadament per tal que puguin donar resposta a la gran diversitat de necessitats econòmiques, socials o ambientals que exigeix la societat».